

non? — Et ex his colliges, non omnes, qui Romano Pontifici obedire recusant, esse proprie schismaticos, sed illos duntaxat, qui eidem tanquam universalis Ecclesiae capiti subesse, et obedire detrectant. Hinc schismaticus non est, qui primatum Ecclesiae credit, et Pontifici qua tali paratus est obedire, hic et nunc tamen ratione materiae non obedit, v. g. dum jubet, ut arma deponat vel ex odio erga personam, etc., vel quia bellum cum ipso gerit, etc. Pariter non est schismaticus, qui Papam non agnoscit Dominum temporalem alicujus provinciae, regni, etc. Sanchez, lib. II, *Moral.* cap. xxvi, num. 3. Farinacius, q. 184, num. 11. Pirhing, h. t. num. 3. Ratio est, quia similes inobedientiae actus adhuc stant cum recognitione et obedientia erga eundem tanquam Ecclesiae caput, nec separant ab Ecclesia, quatenus est corpus mysticum, ut supra declaratum.

6. *Separans se ab episcopo suo, ab communitate diocesana non est schismaticus proprie.* — Pariter non censetur esse schismaticus, nec schismaticorum poenas incurere, si ab episcopo suo, etiam qua tali se quis separat, eique obedire detractat; quia schisma proprie dictum est separatio ab Ecclesia universali, et capite ejus. Sanchez, loc. cit. num. 6. Abbas ad hanc Rubricam. num. 1 et 2. Azorius, p. 1, lib. VIII, q. 20, num. 4, quantumvis sit, et dici possit schisma improprie tale, arg. can. *Scire*, 7, cau. 7, q. t. can. Loquitur. 18. cau. 24, q. 1.

7. *Schisma quomodo differat ab haeresi?* — Resp. II. Schisma purum (quod vix amplius datur) in hoc differt ab haeresi, quod haec per se ac directe apponatur fidei, negando, seu non credendo unum, aut plures fidei articulos; schisma vero opponatur unitati, tollendo Ecclesiae unitatem, quae per charitatem habetur, ut cum D. Thoma 2, 2, q. 39, a 1, bene advertit Sanchez, lib. II, *Moral.* cap. xxxvi, n. 7, cum communi.

8. *Poenae schismatici non puri sunt poenae haereticorum.* — Quæritur II. Quæ sint poenae schismaticorum? Resp. I. Schismaticos non puros, seu habentes adjunctam etiam haeresin (quales sunt hodie plerique juxta dicta) easdem, quas haeretici incurunt poenas; quia vere haeretici sunt. De quibus poenis vide tit. præced. § V et VI.

9. *Poenae schismatici puri sunt I. Excommunicatio.* — Resp. II. Schismatici pari, seu nullam habentes haeresin (quales sunt

hodie pauci) sequentes incurunt poenas I. Est Excommunicatio major, can. *Nulli fus.* 5. Dist. 19, et can. *Liguribus*, 43, cau. 23, q. 5, et Bulla Coenae § 1, vi cuius hæc excommunicatio hodie est reservata summo Pontifici, ut cæteri casus Bullae Coenae, ibi: Excommunicamus schismaticos, et eos, qui se a nostra, et Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt.

10. II. *Inhabilitas ad beneficia ecclesiastica.* — II. Poena est inhabilitas ab beneficiis, et dignitatibus ecclesiasticis, praesertim episcopalem; Farinacius de haeresi q. 182, n. 42. Pirhing h. t. n. 5, arg. c. *quia diligentia*, 5, de *Electio*. et c. 1, h. t. in 6, quæ poena probabilis locum habet etiam post peractam poenitentiam, et schisma abjuratum. Farinacius, loc. cit. n. 36. Azorius, p. 1, lib. IV, cap. xx, n. 8. Sanchez, lib. II, *Moral.* cap. xxxvi, n. 18, arg. cit. c. 5, de *Election*. ubi habetur, posse cum schismatico post abjuratum schisma in episcopum electo dispensari, quod confirmari valeat ergo sine dispensatione electio non valet.

11. *Non item privatio beneficiorum prius rite obtentorum.* — Volunt nonnulli schismaticos etiam privandos esse beneficiis ante schisma rite obtentis. Farinacius, de haeresi q. 184, num. 42. Flamin. Parisien. lib. III, de *Resignat.* q. 1, num. 36, arg. c. un. h. t. in 6, verum quia constitutio cit. c. un. h. t. in 6, fuit revocata (sola excepta confiscatione bonorum ibidem etiam statuta) a Beneficio XI. Extravag. un. h. t. inter communes, hinc cum Sanchez loc. cit. n. 19. Garcia, p. 11, cap. x. num. 151. Pirhing, h. t. num. 7, recte negatur, poenam privationis beneficiorum ante rite obtentorum incurri.

12. III. *Est confiscatio omnium bonorum, ac privatio officiorum et bonorum, etc.* — III. Poena est confiscatio bonorum, item privatio officiorum, bonorum, ac dignitatum, cit. c. un. h. t. in 6, ubi ulterius disponitur; quod si schismatici homines sunt privati, siquidem nobiles existunt, suarum substantiarum proscriptionem patiantur: si autem ignobiles, non solum in corpore verberentur, sed exilio perpetuo castigantur.

13. IV. *Est privatio omnis jurisdictionis ecclesiasticae et per consequens nullitas actuum.* — IV. Poena est privatio jurisdictionis ecclesiasticae, ita, ut quæcunque collatio benefi-

cii, alienatio rerum ecclesiasticarum, uniones Ecclesiarum, sententiae censurarum, absolutiones, etc. a schismatico factae ipso jure sint irritae, can. *Novatianus*, 6, cau. 7. q. 1, can. *Didicimus*, 31, cau. 24, q. 1, ibi: Didicimus schismaticos nil habere juris et potestatis: et c. 1, h. t.

14. *Schismatici tamen valide ordinant, quamvis ordinati ab eis sint suspensi.* — Notandum illud, quod cit. c. 1, h. t. sicut etiam can. *Ordinationes*, cau. 9, q. 1, dicitur: Ordinationes a schismaticis factas, esse nullas et irritas, sic esse intelligendum, videlicet, ut ordines a schismatico accipiens sit suspensus ab executione eorum; ordo tamen valeat, et characterem imprimat, ut bene observat Glossa communiter recepta in cit. c. 1, h. t. § *Irritas*.

15. *Schismatici non sunt irregulares, nec infames, nisi schisma ipsorum sit notorium.* — Non desunt docentes, schismaticos incurere etiam poenam infamiae et irregularitatis. Verum, quia nulla de his poenis reperitur dispositio in jure, ideo benigniorem in poenis sequentes interpretationem arg. c. *In poenis de Reg. Jur.* in 6, poenas illas incurri rectius negamus, nisi schisma sit notorium, indeque ob sui enormitatem dictas poenas inducens. Sanchez lib. II, *Moral.* cap. xxxvi, n. 20. Farinacius, de *Haeresi*, q. 185, nu. 42, in fin. Barbosa, in c. 1, h. t. num. 5.

16. *Si tempore schismatis sunt duo pontifices et unus est certus, ei soli est adherendum.* — Quæritur III. Quid faciendum, et cui adherendum tempore schismatis, quo duo habentur Pontifices electi? Resp. I. Si unus est certus, vel quasi certus Papa, ita ut prudenter de illo dubitari non possit, ei soli est adherendum, et qui alteri favent, sunt schismatici. Caret controversia.

17. *Si ambo sunt dubii, nulli est adherendum.* — Resp. II. Si vero in tali casu legitimus Papa sit dubius, ita ut non possit prudenter cognosci, nulli est adherendum. Ita Suarez, disp. 12, de Schismate. sect. 1, num. 11. Cajetanus, Sylvester, et alii, quos citat et sequitur Bassæus. Tom. II, § *Schisma*, num. 5. Ratio est, quia revera tunc nemo ex istis duobus habet jus verum in Ecclesia acquisitum. Accedit quod temerarium sit, ac periculorum, dubia habere pro certis.

18. Itaque unusquisque gerat se tunc, ut unum membrum Ecclesiae, et Christo capiti adhaereat, dubios ejus vicarios habens pro dubiis, paratus uni certo adherere, quando

Ecclesiae provisum fuerit de certo; quod si contrarium fiat, periculum est, ne schisma foveatur, et peccatum committatur; Quamvis Sayrus in *Thesouro* lib. III, cap. v, num. 22. Trollech. arbitrantur, quod quando causa est dubia, et duo vel plures contendunt de Papatu, ac se pro summis Pontificibus gerunt, nec per concilium generale res est determinata, tam ipsi, quam eorum sequaces a peccato excusentur; dummodo parati sint ad determinationem concilii a Papatu se abdicare, et ejusdem concilii determinationi atque decreto acquiescere. Cæterum prior Suarezii sententia num. præced. allegata est tutior.

19. *Quid interea faciendum?* — Cæterum Christiana plebs satisfaciet adherendo suis episcopis, parochis, et doctoribus Catholicis, semper parata adherere illi, quem Ecclesia receperit.

TITULUS IX.

De apostatis, et reiterantibus baptisma.

1. *Apostasia in genere, quid?* — Quæritur I. Quid, et quæ sit apostasia? Ante responsionem nota, apostasiam esse vocem Græcam, et idem significare ac defectionem, seu recessum a Deo, ut cum D. Thoma, 2, 2, q. 12, a. 1. Communiter notant doctores. Hinc in genere definiendo apostasiam resp. apostasia est recessus, vel defectio a Deo, dum vel fides Christiana, vel status religiosus, vel sacer ordo susceptus deseritur. Triplex siquidem apostasia est; a fide videlicet, a religione, seu statu religioso, et a sacro ordine. Ita in re communis, et magis patebit, ex sequentibus quæsitis, quibus angulas apostasiae species examinabimus. Hinc

2. *Quid apostasia et apostata a fide?* — Quæritur II. Quid sit apostasia, et apostata a fide, ac quibus subiaceat poenis? Resp. I. Apostasia a fide (quæ propriissime apostasia est, et a communi post Glossam, in c. 1, h. t., § *Apostasia*, etiam apostasia perfidiae vocatur) est totalis discessus, seu defectio a fide Christiana: unde apostata a fide ille dicitur, qui a fide Christiana penitus recedit, eamque totaliter deserit, ut si Christianus ad Judaismum, vel Paganismum, transit, et Judæus, Paganus, vel Turca efficitur. Fa-

rinacius, *de Hæresi*, q. 183, num. 13. Sylvester, *ŷ. Apostasia*, num. 1. Pirhing, *h. t.*, num. 2. cum communi, arg. *L.*, 1, 2 et 4, *C.*, *h. t.*, juncto can. *Beatus*, 2, *cau.* 3, q. 4.

3. *In quo differat ab hæresi.* — Differt ab hæresi; quod hæc non ex toto, sed ex parte duntaxat in uno, aut pluribus articulis, apostasia autem totaliter aberret a fide. Hinc licet illi, qui a vero religione, et fide Catholica ad sectam aliquam hæreticam, Lutheranam v. g. vel Calvinisticam transeunt, vulgo apostatae dicantur, vere tamen, et proprie loquendo, apostatae a fide non sint, nec pœnis contra apostatas jure communi specialiter statutis subjaceant; ut communiter advertunt doctores.

4. *Apostata a fide easdem quas hæreticus incurrit pœnas.* — Resp. II. Apostatae a fide incurrunt imprimis omnes pœnas, quibus hæretici sunt obnoxii. Abbas, in *c. 1. h. t.* num. 3, lib. II, *Moral.*, cap. VII. Farinacius, *de Hæresi*, q. 183, num. 19, cum communi, et certa aliorum, *c. Contra*, 13, *de Hæret.*, in 6, ibi: « Contra Christianos, qui ad ritum transierunt Judæorum, etc., tanquam contra hæreticos si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos, seu Judæos convicti: Et sicut contra fautores, et defensores hæreticorum: sic contra fautores, receptatores, et defensores talium est procedendum. » Ratio est, quia tales apostatae sunt vere hæretici, utpote deficientes a vera fide, quam in baptismo sunt professi. Hinc quamvis non omnis hæreticus sit etiam verus apostata a fide; tamen omnis apostata a fide est vere hæreticus; uti bene advertunt doctores citati.

5. *Imo majores et quas?* — Imo, quia apostasia a fide præter hæresin, quam includit, ulterius in malitia se extendit, gravius adhuc quam hæresis punitur; dum videlicet quandiu vivunt semper, post mortem vero usque ad quinquennium accusari, et in suis puniri valeant, *l. Si quis*, 2, et *l. Apostatarum*, 4, *C. de Apostatis*. Nec suffragatur eis pœnitentia, uti hæreticis, *l. Hi qui*, 3, *C. eodem*, ibi: « Lapsis enim, et pœnitentibus subvenitur; perditis vero, hoc est, sanctum baptismum profanantibus, nullo remedio succurritur. » Quod si alios seducant, præter honorum fortunæ jacturam capite plectuntur, *l. Eum*, 5, *C. eodem*.

6. *Caret etiam impunitate hæreticis concessa per pacem religiosam.* — Porro apostatae a fide privantur etiam immunitatis, et liberta-

tis privilegio, quod in pace religiosa Monasteriensi item, et Osnabrugensi hæreticis concessum est; adeo ut sive Catholicus, sive Hæreticus a fide Christiana totaliter deficiens sectam Judaicam, Mahumeticam, vel Gentilem et Paganam aliam assumeret, omnibus pœnis contra apostatas, et hæreticos statutis subjaceret, uti liquet ex tenore dictorum tractatum pacis.

7. *Apostasia et apostata a religione, qui, e quæ pœnæ?* — Quæritur III. Quid sit, et quæ pœnas secum trahat apostasia, et apostata a religione, seu statu religioso? Resp. I. Ad utramque hujus quæsitæ partem plene patere, lib. III, tit. XXXI, *de Regularibus*, et *Transeuntibus*, etc., § VIII, a. num. 247, ubi etiam distinctionem apostatarum horum a fugitivis religiosis attulimus, necnon obligationem eorumdem, et potestatem, ac obligationem superiorum regularium erga apostatas, pœnas insuper quas incurrunt illi, qui apostatam, vel fugitivum religiosum suscipiunt, hinc benevolam lectorem illuc remittimus, ne superflua fiat repetitio.

8. *Si apostatans a statu religioso ad hæreticos transit, horum pœnis subjacet.* — Resp. II. Si apostatans a statu religioso ad hæreticos transit, et (ut sæpe fit) sectam illorum hæreticam etiam quoad unam duntaxat hæresin assumit, omnibus pœnis contra hæreticos utroque jure statim subjacet. Caret controversia. Ratio est, quia sic vere hæreticus est, consequenter pœnas hæreticorum incurrat. Nec excusatur, si deprehensus, aut sponte rediens dicat (ut plerumque dicere solent), se externe duntaxat, et simulate spectam hæreticorum assumpsisse, vel unam alteramve hæresin professum esse, interne autem semper Catholicum remansisse. Nam contra est, quod Ecclesia judicet de externis, per vulgaria.

9. *Etiam in Germania.* — Nec liberat eos a pœnis saltem spiritualibus, et jure ecclesiastico statutis; si dicunt, se esse in loco et provincia Germaniæ, v. g. ubi vi pacis religiosæ, et Monasteriensis hæretici immunes sunt a pœnis. Nam contra militant ea, quæ diximus supra tit. VII, *De Hæreticis*, a. n. 274.

10. *Potest tamen cum damnatis ad carceres dispensari.* — Notandum tamen etiam, quod si, ut fieri potest, et debet, tales a religione apostatae deprehensi, vel sponte redeuntes ad perpetuos damnantur carceres, possit cum eis post aliquot annos dispensari, si cum

emendationis, et veræ pœnitentiæ signis pœnam interea patienter sustinuerit, uti cum Farinacio diximus supra cit. tit. VII, § VI, a. num. 331.

11. *Discedentes a sacra communione, quæ approbata per sanctam Sedem non est, non sunt apostatae, ut virgines Anglicanæ, etc.* — Illud etiam hic addendum, non esse apostatas personas discedentes a pia communitate, quæ vera per Sedem Apostolicam approbata religio non est; etiamsi juxta instituti sui statuta, novitiatum habeant, et tria vota ex devotione emittant, prout sunt Anglicanæ, et alii, ac aliæ hujusmodi piæ femine in communitate viventes; Tamburinus, de jure Abbat., tom. III, disp. 8, q. 1, num. 4. Sanchez, lib. VI, cap. VIII, num. 7, et alii.

12. *Propria auctoritate discedens a sua religione, animo intrandi aliam, apostata proprie talis de jure communi non est.* — Controversant doctores, num spectato jure communi apostata proprie talis sit, pœnisque juris subjaceat, qui absque superiorum suorum licentia propriam religionem deserit, animo tamen aliam ingrediendi; Rodriquez siquidem, tom. I, qq. *Regular.*, q. 30, a. 1. Abbas, in *c. fin.*, *h. t.*, num. 4. Sylvester, *ŷ. Apostasia*, q. 4, num. 9. Pirhing, *h. t.*, num. 8, post Glossam finalem in *c. fin.*, *h. t.*, volunt, talem de jure communi, apostatam proprie non esse; quia, aiunt, licet talis illicite agat, arg. *c. Joannes*, et *c. Non est*, *de Regular.*, tamen ab omni statu religioso non recedit, et ideo apostata proprie talis non est.

13. *Etsi alii contrarium dicant.* — Castro Palao, tract. XVI, disp. 4, pun. 16, num. 7, cum Suarez docent, talem etiam de jure communi esse verum apostatam, eo quod religionem propriam, quam semel professus est, illicite et perpetuo deserat; quod ad apostasiam a religione sufficere putant. Nobis videtur prior sententia probabilior, quia inhærenda communi in odiosis et pœnalibus strictior interpretatio et sequenda, arg. *c. Odiâ*, et *c. In pœnis*, *de Reg. jur.*, in 6.

14. *Apostatarum a religione pœnæ sint de jure communi, I. Excommunicatio.* — Resp. III. Pœnæ apostasie a sola religione, seu statu religioso de jure communi sunt sequentes. I. Est excommunicatio, quæ ipso facto incurritur, si dimisso habitu contingat apostasia; secus, si habitu retento fiat. Sanchez, lib. II, *Moral.*, cap. VIII, num. 20. Pirhing,

h. t., num. 9, arg. *c. Ne clerici, vel monachi*, in 6.

15. *II. Suspendio ab ordine sacro in apostasia suscepto.* — II. Est suspensio ab ordinibus sacris (non item minoribus) quos durante apostasia suscepit apostata, quæ apostasia etiam post pœnitentiam durat, donec a Papa dispensetur; ita expresse statutum habetur *c. fin.*, *h. t.*

16. *III. Amissio privilegii religionis.* — III. Est, quod durante apostasia existat privatus privilegii suæ religionis, concilium Trident., sess. 20, *de Regularibus*, cap. XIX, ibi: « Interim vero nullo privilegio suæ religionis juvetur. » Vide etiam lib. III, tit. XXXI, a. num. 247.

17. *Quibus in quavis religione accedunt speciales pœnæ.* — Præter has pœnas jure communi statuta sunt aliæ, quas religiones in particulari per propria statuta habent. Notandum enim, quamlibet fere religionem habere propria statuta circa naturam apostasie, et apostatas a religione, et pœnas eorum.

18. *In religione nostra Seraphica quis sit, et dicatur apostata.* — Et quidem in nostra religione pro apostata habetur, et ut talis punitur omnis ille, qui sine legitima facultate sive cum habitu et socio, sive sine illis etiam cum prætextu superiores accedendi, et animo redeundi; vel aliam religionem intrandi a conventu recesserit, punitur autem secundum gradus apostasie, quam committit.

19. *Ibidem alia apostasia levis, alia levior, alia levissima.* — Enimvero in dicta nostra religione, alia apostasia dicitur, et est levis, alia levior, alia levissima; item alia gravis, alia gravior, alia gravissima. Apostasiam levem committit, qui sine superioris tacita, vel expressa licentia e conventu egressus, per diem naturalem duntaxat extra illum moratur. Leviozem committit, qui sine licentia exiens, extra suum conventum in alio loco, etiam ordinis nostri pernoctaverit tantum. Levissima vero, qui sine licentia egrediens eadem die ad conventum revertitur.

20. *Alia gravis, alia gravior, alia gravissima.* — Gravem apostasiam apud nos committit, qui sine licentia e conventu discedens triduo extra illum moratur, etsi accessum ad superiorem majorem prætentat. Graviorem committit, qui per octo dies extra conventum moratur. Gravis-imam tandem, qui dimisso etiam habitu intra duorum